

Nr 222.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1951 i anledning av folkräkningen den 31 december 1950; given Stockholms slott den 24 mars 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1951 i anledning av folkräkningen den 31 december 1950.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås vissa jämkningar i fråga om skyldigheten att avlämna uppgifter till ledning för mantalsskrivningen för år 1951, vilka jämkningar föranledas av folkräkningen den 31 december 1950. Vidare innehåller propositionen förslag till vissa bestämmelser om inrättandet av kommunala granskningsnämnder i anledning av folkräkningen.

F ö r s l a g
till
förordning med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1951 i anledning av folkräkningen den 31 december 1950.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

1 mom. I stället för vad i 38 § 1 mom. första stycket folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469) stadgas om uppgiftsskyldighet för fysisk person skall vid mantalsskrivningen för år 1951 gälla vad här nedan i 2—4 mom. föreskrives.

2 mom. Envar fysisk person, som ej enligt 3 mom. skall upptagas i annans mantalsuppgift, skall lämna skriftlig uppgift till mantalsskrivningen i det distrikt, varest vederbörande skall mantalsskrivas.

3 mom. Envar fysisk person, som har hushåll, skall i sin mantalsuppgift upptaga jämväl sådan hos honom bosatt familjemedlem eller hushållstjänare eller annan inneboende, som åtnjuter sin huvudsakliga kost hos honom och som icke jämte annan sådan inneboende utgör egen familj.

4 mom. Den som äger eller brukar fastighet eller äger eller är redare i fartyg eller som i rörelse eller för fastighets skötsel regelbundet eller tillfälligt sysselsätter arbetare är skyldig att lämna skriftlig uppgift till mantalsskrivningen, även om han enligt 3 mom. skall upptagas i annans mantalsuppgift.

2 §.

1 mom. Inom varje kommun skall finnas en granskningsnämnd, som har till uppgift att biträda vid upprättandet och insamlingen av mantalsuppgifterna samt svara för att erforderlig granskning och rättelse av uppgifterna kommer till stånd.

2 mom. Granskningsnämnd skall bestå av följande ledamöter, nämligen

- a) pastor i envar till kommunen hörande församling eller annan av pastor utsedd präst i församlingen,
- b) mantalsskrivningsförrättaren eller ett av honom utsett ombud samt
- c) kommunala ledamöter till det antal, som erfordras för arbetets omsorgsfulla fullgörande; antalet bestämmes av länsstyrelsen efter omständigheterna i det särskilda fallet och med beaktande av att det antal invånare, som belöper å varje kommunal ledamot, normalt icke bör överstiga 1 000.

Såsom kommunala ledamöter skola i nämnden ingå de i 2 kap. folkbokföringsförordningen omförmälda roteombuden, där sådana finnas, samt så många av deras ersättare som må erfordras för att granskningsnämnden skall bliva fulltalig. Därest antalet kommunala ledamöter överstiger antalet roteombud och deras ersättare, skola återstående ledamöter utses genom val. På sistnämnda sätt utses ock kommunala ledamöter i granskningsnämnd för kommun, där roteombud ej finnas.

3 §.

Den myndighet, som utövar kommunens beslutanderätt, skall

a) bestämma vilka ersättare för roteombud som skola vara ledamöter i granskningsnämnd, där sådana ersättare men ej samtliga skola vara ledamöter i nämnden,

b) välja kommunala ledamöter i granskningsnämnd, där sådant val erfordras, samt

c) bland granskningsnämndens ledamöter utse en att såsom ordförande kalla till sammanträde och leda nämndens arbete.

Till ledning för beslut som avses under a) och b) skall pastor i god tid avgiva förslag å lämpliga personer. Beslut varom här är fråga skall fattas före den 15 september 1950.

Till ordförande må endast utses ledamot, som är väl förtrogen med kyrklig eller civil folkbokföring.

4 §.

1 mom. Granskningsnämnd åligger särskilt:

att biträda med utlämnandet av uppgiftsblanketter samt tillse, att uppgifterna avgivas enligt vederbörligt formulär,

att såvitt möjligt föranstalta därom, att skrivhjälpsexpeditioner (insamlingsställen) till erforderligt antal anordnas inom kommunen, att å tider, som på lämpligt sätt kungjorts, tillhandagå allmänheten vid uppgiftspliktens fullgörande samt att även eljest biträda vid formulärens ifyllande och underlätta insamlingen av uppgifterna,

att genom noggrann granskning av de avgivna uppgifterna och jämförelse med annat tillgängligt uppgiftsmaterial, bland annat församlingsboken och församlingsliggaren, varur pastor tillhandahåller nämnden för sådant ändamål erforderliga upplysningar, verkställa en översyn av uppgifterna,

att därest vid granskningen felaktigheter och ofullständigheter i uppgifterna påträffas, föranstalta om erforderlig rättelse eller komplettering och därvid, om anmaning jämlikt 44 § folkbokföringsförordningen erfordras, skyndsamt hos mantalsskrivningsförrättaren utverka att sådan åtgärd vidtages,

att med de uppgifter, varöver nämnden förfogar, vid förskrivning och mantalsskrivning tillhandagå pastor och mantalsskrivningsförrättare samt

att överlämna mantalsuppgifterna, vederbörligen granskade och ordnade, till mantalsskrivningsförrättaren å tid som denne bestämmer.

2 mom. Statistiska centralbyrån utfärdar instruktion för granskningsnämnd med närmare anvisningar angående nämndens arbetsuppgifter.

5 §.

Granskningsnämnd äger uppdraga åt särskilda ledamöter av nämnden att inom kommunen i dess helhet eller inom distrikt, som nämnden bestämmer, fullgöra sådant nämnden åvilande arbete, som icke kräver gemensam handläggning. För ledamot, som är roteombud, skall sådant distrikt vara roten.

Roteombud skall såsom ledamot i nämnden fullgöra de arbetsuppgifter, som ankomma på honom jämlikt 5 § folkbokföringsförordningen och däri omförmäld instruktion, ävensom de ytterligare arbetsuppgifter som nämnden med stöd av bestämmelserna i första stycket uppdrager åt honom. Är han i behov av biträde för arbetet, bör annan ledamot av nämnden förordnas att lämna sådant biträde.

Mantalsskrivningsförrättare har att tillhandagå nämnden med råd och anvisningar samt äger, även om han icke själv är ledamot av nämnden, rätt att deltaga i nämndens sammanträden.

6 §.

Skulle beträffande viss kommun eller del därav avvikelse från i denna förordning meddelad bestämmelse finnas påkallad, äger länsstyrelsen efter statistiska centralbyråns hörande förordna därom samt meddela de ytterligare föreskrifter som i samband därmed må finnas erforderliga.

7 §.

För städerna Stockholm och Göteborg gäller vad särskilt varder av Kungl. Maj:t stadgat.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 mars 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, LINGMAN.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler fråga om *särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1951 i anledning av folkräkningen den 31 december 1950* samt anför därvid följande.

Inledning.

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag (Bil. 9, sjunde huvudtiteln s. 23 ff) har närmare behandlats frågan om anordnande av en allmän folkräkning den 31 december 1950. Enligt vad jag därvid uttalade syntes en av statistiska centralbyrån efter samråd med anlitade sakkunniga föreslagen utformning av nämnda folkräkning i huvudsak böra godtagas; dock borde de närmare riktlinjerna för folkräkningens utförande i olika avseenden slutligt prövas i samband med att Kungl. Maj:t fastställde plan för undersökningen. I enlighet härmed hemställdes i statsverkspropositionen bl. a., att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till avlöningar till personal vid 1950 års folkräkning för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 410 000 kronor. Samtidigt uttalade jag att i en särskild proposition komme att anmälas förslag rörande den medverkan från kommunernas sida som kunde finnas erforderlig i samband med granskningen av mantalsskrivningsformulären.

Kungl. Maj:ts förenämnda förslag har numera godkänts av 1950 års riksdag (statsutskottets utlåtande nr 7; riksdagens skrivelse nr 7).

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 februari 1950 har *statistiska centralbyrån* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att antaga ett vid skrivelsen fogat förslag till förordning med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1951 i anledning av folkräkningen den 31 december 1950.¹

¹ Detta författningsförslag överensstämmer i sak med det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget.

Över nämnda skrivelse ha, efter remiss, *utlåtanden* avgivits av länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings och Västmanlands län, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Sveriges häradsskrivareförening och Föreningen Sveriges kronokamrerare.

Mantalsskrivningarnas utnyttjande vid tidigare folkräkningar.

I sin förenämnda skrivelse den 17 februari 1950 har *statistiska centralbyrån* lämnat följande upplysningar rörande tidigare folkräkningar.

Redan vid 1910 års folkräkning stadgades föreskrifter rörande avlämnandet av särskilda yrkesuppgifter i samband med mantalsskrivningen och föranstaltades om en ingående granskning av dessa uppgifter. Vid 1920 och 1930 års folkräkningar togs mantalsskrivningen i ökad utsträckning i anspråk vid uppgiftsinsamlingen och skyldigheten att avlämna skriftliga mantalsuppgifter utsträcktes och fick en generell innebörd. Vid 1940 års folkräkning skedde en omläggning av yrkesstatistiken i huvudsaklig anslutning till regler, som utformats efter internationellt mönster, varjämte såtillvida en begränsning ägde rum i underlaget för statistiken, att självdeklarationsmaterialet bortföll som hjälpmaterial. Ifrågavarande förhållande skärpte kravet på en effektiv lokal granskning av mantalsuppgifternas yrkesuppgifter och föranledde i vissa delar ändringar i de särbestämmelser rörande mantalsskrivningen, som på sin tid utfärdades i anledning av 1920 och 1930 års folkräkningar.

Den grundläggande bestämmelsen om en utsträckning av skyldigheten att avlämna skriftliga mantalsuppgifter kvarstod men därjämte tillskapades för att få till stånd en ökad kontroll samt en fastare form och bättre planmässighet över granskningsarbetet särskilda kommunala granskningsnämnder. Frånsett angelägenheten av att tillförsäkra det befolkningsstatistiska materialet största möjliga tillförlitlighet tillkom såsom ett speciellt syfte att därjämte åstadkomma en översyn av folkbokföringsuppgifterna i allmänhet. Centralbyråns förslag till bestämmelser i detta avseende framlades i proposition till riksdagen (nr 141/1940) och sedan riksdagen bifallit propositionen utfärdades förordning härom (nr 264/1940). Motsvarande föreskrifter i samband med 1945 års folkräkning återfinnas i propositionen nr 299 till 1945 års riksdag och förordningen den 22 juni 1945, nr 406. Till sina huvuddrag överensstämde dessa föreskrifter med de bestämmelser, som utfärdades i anledning av 1940 års folkräkning.

Gällande bestämmelser m. m.

Vid tiden för 1945 års folkräkning gällde alltjämt 1894 års mantalsskrivningsförordning. I nämnda förordning funnos upptagna bestämmelser rörande uppgiftsskyldigheten vid mantalsskrivning i § 4, däri föreskrevs såsom huvudregel att envar, som ej hos annan mantalsskreves, skulle vid mantalsskrivningen lämna skriftlig mantalsuppgift. Vidare må nämnas, att i § 4 mom. 5 stadgades att på landsbygden finge allmoge och mindre skrivkunniga muntligen meddela sina uppgifter.

I den förut omnämnda förordningen den 22 juni 1945 (nr 406) med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1946 i anledning av folkräkningen den 31 december 1945 meddelades vissa från 1894 års man-

talsskrivningsförförordning avvikande föreskrifter, vilka voro föranledda av den då aktuella folkräkningen. Sålunda stadgades i 1945 års förförordning, att nyssnämnda undantagsbestämmelse rörande allmoge och mindre skrivkunni- ga icke skulle äga tillämpning (1 §) och att vid mantalsskrivningen skulle avlämnas såväl mantalsuppgift som folkräkningsuppgift (2—5 §§). I sam- ma förförordning upptogs vidare föreskrifter rörande kommunalombuden vid mantalsskrivningen (7 §) och angående kommunala granskningsnämnn- der (8—9 §§).

1894 års mantalsskrivningsförförordning upphävdes genom folkbokförings- förförordningen den 28 juni 1946 (nr 469), som trädde i kraft den 1 januari 1947.

I folkbokföringsförförordningen stadgas i 38 § 1 mom. första stycket, att envar fysisk person — som ej skall av annan i mantalsuppgift upptagas — skall lämna skriftlig uppgift till mantalsskrivningen i det distrikt, varest vederbörande skall mantalsskrivas. Den, som har familj, skall i sin man- talsuppgift upptaga jämväl hos honom bosatta familjemedlemmar med un- dantag av sådan som äger eller brukar fastighet eller äger eller är redare i fartyg eller som i rörelse eller hushåll eller för fastighets skötsel regelbun- det eller tillfälligt sysselsätter arbetare.

Närmare bestämmelser om vad mantalsuppgift skall innehålla äro upp- tagna i mantalsskrivningskungörelsen den 25 augusti 1947 (nr 654). En- ligt dessa bestämmelser skall mantalsuppgift bl. a. utvisa de hos uppgifts- lämnaren bosatta personer, vilka äro skyldiga att lämna egna mantals- uppgifter.

Särskilda föreskrifter ha meddelats i fråga om mantalsskrivningen i Stockholm och Göteborg. I dessa hänseenden gälla kungörelserna den 19 december 1947, nr 944, respektive den 30 juni 1948, nr 621. I dessa kungö- relser stadgas såsom huvudregel (i 41 § 1 mom. resp. 34 § 1 mom.), att envar fysisk person skall lämna skriftlig uppgift till mantalsskrivningen, dock att den som är medlem av annans hushåll och bosatt hos denne skall upptagas i dennes mantalsuppgift. (I Stockholm och Göteborg lämnas så- lunda en gemensam mantalsuppgift för *hushållet* men i riket i övrigt för *familjen*.)

Statistiska centralbyråns förslag.

I sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 februari 1950 har *statistiska cent- ralbyrån* erinrat om att till följd av den omläggning av folkbokföringen, som ägt rum, och tillkomsten av nya författningar berörande denna bokfö- ring måste de författningsbestämmelser, som i anledning av 1950 års folk- räkning behövde utfärdas rörande mantalsskrivningen för år 1951, i vissa avseenden utformas på annat sätt än som skett vid tidigare folkräkningar, oavsett att i fråga om sättet för mantalsskrivningens utnyttjande för folk- räkningsändamål några större ändringar icke tillkomme. I flera fall vore sålunda särbestämmelser numera obehövlige såsom bl. a. beträffande skyl-

digheten att skriftligen avgiva mantalsuppgifter, enär folkbokföringsförordningen och mantalsskrivningskungörelsen genom sin avfattning i dessa fall reglerade ifrågavarande angelägenheter.

Centralbyrån har härefter framhållit, att det vore i huvudsak i två avseenden, som i förevarande sammanhang behovet av att utfärda särskilda föreskrifter kvarstode, nämligen *dels* i fråga om uppgiftsskyldighetens omfattning och sättet för uppgifternas avlämnande och *dels* beträffande förfarandet vid granskningen.

Vad först angår uppgiftsskyldighetens omfattning och sättet för uppgifternas avlämnande har centralbyrån anført, att särbestämmelser vore nödvändiga med hänsyn till folkräkningens yrkes-, hushålls- och familjestatistik samt urvalsmetoden för folkräkningens partiella undersökningar. Såsom föremål för statistisk bearbetning inginge vid folkräkningarna icke allenast de enskilda individerna utan också kollektiva enheter såsom *hushåll* och *familj*. Då dessa senare skulle statistiskt belysas i avseende på sin sammansättning och struktur i olika hänseenden vore en avgränsning av de personer vilka inginge såsom medlemmar i hushållet och familjen erforderlig. För yrkesstatistikens vidkommande betingades avgränsningen av, att familjemedlemmar, som icke utövade eget yrke, skulle fördelas efter familjeföreståndarens yrkestillhörighet. För samplingsundersökningarna (d. v. s. undersökningar grundade på ett slumpvis utvalt material) vore det av vikt, att de olika hushålls- och familjetyperna inginge i sin rätta proportion såväl i förhållande till varandra som till de personer, som icke inginge i hushåll (ensamstående). Från sådana synpunkter vore det en oavvislig fordran, att det uppgiftsmaterial, som skulle utgöra underlag för folkräkningen, vore så beskaffat, att en avgränsning av hushållen och familjerna kunde komma till stånd. Vid tidigare folkräkningar hade detta krav kunnat tillgodoses därigenom, att utdrag ur församlingsböckerna bildat grundval för statistiken. Enligt folkräkningsplanen vore avsikten, att vid den kommande folkräkningen mantalslängden skulle ersätta församlingsboksutdragen såsom grundmaterial. Den erforderliga hushållsavgränsningen kunde likväl icke ske med ledning av mantalslängden, utan denna avgränsning vore avsedd att företagas med tillhjälp av mantalsuppgifterna. Det låge då vikt uppå, att de bestämmelser, som för fysiska personer reglerade avlämnandet av uppgifter till mantalsskrivningen, finge en sådan utformning, att en avgränsning av hushållen och familjerna möjliggjordes och att därvid en enhetlig praxis följdes.

Beträffande granskningsförfarandet har centralbyrån understrukit angelägenheten av att åstadkomma en effektiv lokal granskning av uppgifterna till mantalsskrivningen, såväl de som tillkomme för folkräkningsändamål som de som gällde folkbokföringen i allmänhet. Behovet av en sådan granskning hade skärpts genom den omläggning av uppgiftsinsamlingen till folkräkningen, som vore avsedd att äga rum. Granskningsarbetet förutsattes genom inrättandet av kommunala granskningsnämnder komma att organiseras på i stort sett samma sätt som vid 1940 och 1945 års folkräk-

ningar men med tillgodogörande av den nya roteombudsinstitutionen. Någon ersättning av statsmedel för det arbete, som komme att åvila de kommunala granskningsnämnderna i samband med mantalsskrivningen, hade centralbyrån av samma skäl som vid de båda föregående folkräkningarna icke ansett sig böra ifrågasätta. Däremot syntes, såsom tidigare skett, viss gottgörelse i detta sammanhang böra lämnas av kommunerna.

Centralbyrån har härefter — i särskild specialmotivering till författningsförslaget — framhållit, att bestämmelserna rörande uppgiftsskyldighetens omfattning och sättet för uppgifternas avlämnande upptagits i 1 § i förslaget samt bestämmelserna om granskningsförfarandet m. m. i 2—7 §§ i samma förslag.

Vad först angår *bestämmelserna i 1 §* har centralbyrån framhållit såsom en nackdel med nuvarande bestämmelser i folkbokföringsförordningen, att en viss dubbling av uppgiftsskyldigheten föreläge; sålunda måste hushållsmedlemmar, som ej vore familjemedlemmar — utom i Stockholm och Göteborg — lämna egna mantalsuppgifter jämte det de upptoges i mantalsuppgiften för familjen. Detta vore en nackdel icke blott ur folkräkningssynpunkt utan även ur mantalsskrivningssynpunkt och med hänsyn till det besvär som därigenom vållades allmänheten.

Centralbyrån har vidare anfört att vid folkräkningen betraktades familjen såsom självständig enhet, även om familjen innebodde hos annat hushåll. Såsom exempel kunde nämnas det fallet, att en gift son eller dotter med make och barn innebodde och åtnjöte sin kost hos föräldrarna. Det vore av betydelse ur folkräkningssynpunkt dels att särskild mantalsuppgift lämnades för vardera familjen, dels att den inneboende familjens medlemmar icke redovisades såsom hushållsmedlemmar i den andra familjens mantalsuppgift. I ett särskilt avseende kunde en dubbling av uppgiftsmaterialet icke undvikas. Skyldighet för den, som ägde eller brukade fastighet eller ägde eller vore redare i fartyg eller som i rörelse eller för fastighets skötsel regelbundet eller tillfälligt sysselsatte arbetare, att städse lämna egen mantalsuppgift borde nämligen bibehållas.

Beträffande de föreslagna *bestämmelserna i 2—7 §§* har centralbyrån framhållit, att desamma i huvudsak överensstämde med motsvarande bestämmelser i den förenämnda förordningen den 22 juni 1945, nr 406.

I fråga om 2 § har centralbyrån anfört, att där roteombud funnes borde i första hand de och i andra hand deras ersättare vara självskrivna ledamöter i granskningsnämnden. I övrigt finge ledamöter, motsvarande kommunalombuden, väljas. Sådana valda ombud samt roteombud och ersättare för roteombud betecknades i förslaget — i sin egenskap av ledamöter i granskningsnämnd — med den sammanfattande benämningen »kommunala ledamöter». I fråga om antalet kommunalombud uppställdes år 1945 såsom allmän men ej ovillkorlig norm att ett ombud skulle utses för varje påbörjat 500-tal av kommunens invånarantal men att där länsstyrelsen kunde åberopa särskilda omständigheter länsstyrelsen kunde bestämma antalet efter annan grund. I centralbyråns förslag hade en omformulering skett i syfte att bereda ökat

utrymme åt länsstyrelsernas fria bedömande. Därvid hade den siffermässiga normen formulerats mindre kategoriskt, samtidigt som möjlighet skapats att förordna ett mindre antal ledamöter än tidigare.

Beträffande 3 § har centralbyrån framhållit, att det vore av vikt att granskningsnämnderna hade bildats och vore i arbete i god tid före den 5 oktober 1950, då befolkningen i ett betydande antal kommuner hade att lämna sina mantalsuppgifter.

Vidare har centralbyrån i fråga om 4 § framhållit, att granskningsnämnden visserligen skulle tillhandahålla mantalsuppgifterna vid förskrivning och mantalsskrivning men skulle äga möjlighet att med mantalsskrivningsförrättarens medgivande behålla uppgifterna till viss tid efter mantalsskrivningsförrättningen för fortsatt granskning. Då uppgifterna sålunda tillhandahölles vid den ena eller andra förrättningen utan att överlämnas, skulle de givetvis vara så ordnade och granskade som erfordrades för förrättningen. Genom ett anstånd med överlämnandet skulle tid vinnas för den noggrannare granskning av vissa detaljuppgifter, som vore oundgängligen erforderlig med hänsyn till uppgifternas användning för folkräkningsändamål. Med mantalsuppgifter avsåges i 4 § icke blott det slag av sådana uppgifter som vore av intresse för folkräkningen, d. v. s. de uppgifter fysiska personer avlämnade i hemkommunen, utan även motsvarande uppgifter för juridiska personer samt uppgifter som avsåge fastighetsinnehav eller rörelse i annan kommun än hemkommunen. Beträffande en granskningsnämnd med roteombud som ledamöter skulle det medföra komplikationer att skilja mellan de olika slagen av uppgifter, eftersom roteombuden enligt folkbokföringsförordningen hade befattning med alla slagen av uppgifter. Vad åter anginge kommuner, där roteombud ej funnes, vore det av värde ur folkbokförings-synpunkt — särskilt med hänsyn till att bestämmelserna om mantalsskrivning av juridiska personer så kort tid varit i tillämpning — att granskningsnämnderna även där toge befattning med de mantalsuppgifter, vilka ej skulle utnyttjas vid folkräkningen.

Remissutlåtandena.

Det av statistiska centralbyrån framlagda förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser.

Av de i ärendet hörda myndigheterna har *länsstyrelsen i Stockholms län* anfört, att länsstyrelsen funne det ändamålsenligt, att roteombuden och deras ersättare komme att ingå i granskningsnämnderna. Länsstyrelsen förutsatte därvid att roteombudens granskning av mantalsuppgifterna såsom folkräkningsmaterial icke menligt inverkade på ombudens förarbete för mantalsskrivningsförrättningarna.

Vidare har *länsstyrelsen i Jönköpings län* ifrågasatt vissa ändringar i föreskrifterna rörande granskningsnämnderna. Sålunda har länsstyrelsen föreslagit, att pastor i församlingen skulle vara ordförande i gransknings-

nämnd, att uppskov med mantalsuppgifternas avlämnande från nämnden till mantalsskrivningsförrättaren icke skulle få medgivas samt att ordförande i granskningsnämnd skulle äga rätt att å nämndens vägnar utfärda anmaning till fysisk person att avlämna mantalsuppgift.

Departementschefen.

I statistiska centralbyråns nu föreliggande framställning har anförts, att särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1951 visat sig erforderliga i två olika hänseenden i anledning av den folkräkning som skall äga rum den 31 december 1950.

Sålunda har centralbyrån hemställt om ändrade föreskrifter beträffande innehållet i de mantalsuppgifter som skola avlämnas i samband med mantalsskrivningen för år 1951. I detta avseende gäller för närvarande för hela riket med undantag av Stockholm och Göteborg — enligt 38 § folkbokföringsförordningen — att envar fysisk person skall lämna skriftlig mantalsuppgift, dock att den som har *familj* skall i sin mantalsuppgift, med vissa undantag, upptaga jämväl hos honom bosatta familjemedlemmar. Dessa familjemedlemmar skola alltså icke för egen del avlämna någon mantalsuppgift; en dylik skyldighet åligger däremot övriga till hushållet hörande personer t. ex. ett hembiträde. Hushållsföreståndarens mantalsuppgift skall utvisa jämväl de hos honom bosatta personer, vilka äro skyldiga att lämna egna mantalsuppgifter.

På sätt framgår av den föregående redogörelsen gäller i fråga om mantalsskrivningen i Stockholm och Göteborg att den som är medlem av annans *hushåll* och bosatt hos denne skall upptagas i dennes mantalsuppgift. En sådan hushållsmedlem är fritagen från skyldigheten att själv lämna mantalsuppgift.

Centralbyråns förslag i nu förevarande del innebär, att bestämmelserna rörande mantalsskrivningen för år 1951 skola för hela riket utformas i närmare överensstämmelse med de för Stockholm och Göteborg gällande föreskrifterna. Sålunda föreslår centralbyrån, att envar fysisk person som har hushåll skall i sin mantalsuppgift upptaga jämväl familjemedlemmar, hushållstjänare och andra inneboende, som åtnjuta sin huvudsakliga kost hos honom och icke utgöra egen familj. Dessa personer, vilka sålunda skola redovisas på annans mantalsuppgift, skola enligt centralbyråns förslag vara befriade från skyldigheten att lämna egna mantalsuppgifter.

Ett genomförande av centralbyråns förslag skulle, såvitt angår mantalskrivningen annorstädes än i Stockholm och Göteborg, resultera i att uppgiftslämnandet något förenklas. Med hänsyn härtill och då remissinstanserna icke haft något att erinra mot förslaget tillstyrker jag att detsamma genomföres. Vissa kompletterande föreskrifter torde sedermera, om förslaget godtages av riksdagen, böra utfärdas i administrativ ordning.

Centralbyrån har vidare framlagt förslag om inrättande av särskilda kom-

munala granskningsnämnder vid mantalsskrivningen för år 1951. Detta förslag överensstämmer i huvudsak med de föreskrifter som gällde i fråga om granskningsnämnderna vid mantalsskrivningen för år 1946. De väsentliga nyheterna i centralbyråns förslag gå ut på dels att kommunala ledamöter skola ingå i nämnden till ett antal, som länsstyrelsen bestämmer efter omständigheterna i varje fall med beaktande av att antalet invånare per ledamot normalt icke bör överstiga 1 000 — i stället för, såsom tidigare gällt, en ledamot per 500 invånare — och dels att roteombuden och deras ersättare i första hand skola ingå såsom kommunala ledamöter i nämnden.

Vad centralbyrån föreslagit i fråga om granskningsnämnderna, vilket godtagits av flertalet remissinstanser, torde böra genomföras.

Såsom centralbyrån framhållit bör ersättning av statsmedel icke utgå till de kommunala granskningsnämnderna. Det bör ankomma på vederbörande kommun att lämna den gottgörelse till nämndledamöterna, som anses skälig.

Det av centralbyrån framlagda förslaget till förordning med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1951 i anledning av folkräkningen den 31 december 1950 kan jag sålunda i sak biträda; vissa formella jämkningar torde emellertid böra vidtagas i detsamma.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att upprättat förslag till *förordning med särskilda bestämmelser rörande mantalsskrivningen för år 1951 i anledning av folkräkningen den 31 december 1950* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Karl-Ingmar Edstrand.